

Les LAPISSES

Partida del terme de Castalla (Alcoià) (XXXV, 1866.25) i *Camí Laper*, partida del terme d'Algemés (R. Alta de Xúquer) (XXXI, 50.20). Semblen formes mossàrabs, derivades del ll. LAPIS, -IDIS 'pedra', amb terminacions emmotllades a les dels sinònims catalans *clapisses* i *claper*. J.F.C.

-*lapó* o -*lopó*, V. *Vinalopó* Laquell, V. *Llac* 10
Laransui, V. *Arans* Lardana (Benasc), V. *Llardecans*

LARÉN, LLARVÉN i noms relacionats de Pallars i 15
Ribagorça

1) LARÉN és un poblet del Pallars Sobirà, entre les valls del Flamicell i del Bosia, agre. a Senterada, 12 k. al NO.

PRON. LOCAL. *larén* a Sentís (Casac, 1920); i oït a tres persones de Sarroca de Bellera i a una d'Avellanós (1957, XIX, 178.3); enq. allí mateix i a La Bastida 1958 (XXI, 161-163). La situació d'aquest poblet d'una vintena d'habitants, és ben solitària, en un 25
replec de vall: per anar de Larén a La Bastida, el 1958, vaig haver de travessar les tremendes garrotxes del Barranc de l'Infern, ben a riscos de perdre-m'hi o trencar-m'hi el coll. No és estrany, doncs, que se'n trobin poques MENCIONS ANT. 1359 : 30
«loch *Dalerent*» només en aquest cens, de nomenclatura molt poc acurada (CoDoACA XII, 76).

No deu ser el mateix lloc, però sí una variant formativa del seu nom, aplicada a un paratge bastant proper: 1023: «in castro *Cornutella*, in loco 35
ubi dicitur *Larins*» (Cart. de Lavaix, §13.4), perquè la vall de Cornudella és a la mateixa comarca, 25 k. més a l'OSO.¹

2) LLARVÉN, poble de l'alt Pallars, damunt de 40
Sort, agreg. d'Enviny, 2 k. més amunt, en una valleta afl. dr. de la N. Pallaresa.

PRON. *larbén*, oït en l'enquesta que vaig fer allí el 1965 (XXXVII, 8-11) i als pobles veïns, i en particular, a Joan Lluís Pallarès, que hi tenia arrelament 45
familiar.

MENCIONS ANT. 1080: *Lertuen* (Valls Taberner, Priv. Àneu, p. xiii); 1094: *Leruent* (ibid., p. xiii). Sembla el mateix en un document del mateix any o de 1093, on es llegeix: «Esil ['Isil'], Son, *Lertuen*, 50
Peruas, Riuert ---» (Li.Fe.Ma. § 49, I, 63, 64.25); 1281: *Lartuen*, on va citat amb Mencui (te. Estac) i Enviny (CCandi, Mi.Hi.Ca. II, 54).

3) LERTAMON, veïnat de bordes o cortsals, a l'alta 55
vall de Cardós, te. de Lladorre, a la dreta de la

Noguera de Lladorre, en el camí de Tavascan a Boavi, entre Montalto i Guidal. Oït *lertamón* (Ll. 24, p. 57).²

RECERCA ETIMOLÒGICA. La coincidència de la forma antiga *Lertuén* o *Lartuén* de *Llarvén* (constant en els quatre testimonis medievals) amb la inicial *Lert-* de *Lertamon*, no pot deixar d'orientarnos, car el canvi d'un *Lertuén* primitiu en *lertvén* reduït a *lervén* és fonètica normal; i que davant -r i é accentuada, la -e- pretònica s'hagi canviat en a era un tipus conegut de dissimilació, i quasi inevitable davant r.

Ara bé, això ens guia a l'enllaç amb una sèrie de NLL bascos. En particular *Lerta* i *Leartelasa* són NLL actuals, de vell arrelament, a Roncesvalles; i com que el 2n. és sens dubte un compost del primer, amb *lats* 'riueta', i segurament amb l'article -a, hem de creure que *Lerta* és contracció de *Learte* o 20
-ta; en efecte aquests llocs ja figuren en la forma antiga *Legarreta* i *Legarreta-latsa* en la llista de 'bustalizas' d'aquella vall, en l'a. 1284 (publicada per Lacarra).

Així hem d'ampliar aquesta connexió amb altres NLL bascos *Legarr(a)* i *Learre* que trobem abundosos. Amb la reserva, atesa la nostra experiència en variants i fonètica basques, que és ben incert si són més originàries les formes amb -g-, o sense (o bé tenen un antecedent comú, com b, del qual divergiren).

Per completar l'explicació de *Lertamon* podríem imaginar que vingués d'un compost basc *Lertamendi*, on el basc *mendi* hauria estat traduït per MONTE. La terminació de *Lertuén* / *Llarvén* llavors potser no fóra inexplicable, tot restant, però, ben obscura.

Però hi ha una explicació diferent, que s'aplica millor a tots aquests noms alhora. Es reduiria a postular un compost *LERTUONDO, format amb el basc ondo 'fons, soca, lloc de fonament'. Llavors hi hauria: d'una banda, epèntesi de -v- : **lertovon*, després *Lertamon* propagant-se la nasalitat, i dissimilació o-ó > a-ó: per l'altra banda, diferenciació de *lertuón* en *ler(t)uén* —com en *vou* > *veu*, *crou* > *creu*, ll. *uolle* > *velle*— i finalment *Llarvén*.

Ara bé, en tot això, jo endevinaria una arrel, més elemental, que també daria compte del nom (1), *Larén*. La del basc *ler* 'pi'; d'on els derivats *lerdo* 'resina', i en altra accepció, bc. *lerde*, *lertze* 'bava'; i els mots cast. i gall.-portuguesos que hi relaciono en els articles *lerdo*, i *lercha* 'branquilló', del DECH III, 64b, 632b. Car sembla que el sentit bàsic de *lerdo* fou «lento, pegadizo», i el sentit primitiu de *lerdo* i *lercha* seria 'resinós' (i *lercha* branqueta resinosa, d'un diminutiu basc *ler-txa* 'agulla: fulleta de pi').